

LEO STERNBACH.

CONSTANTINI MANASSAE

ECPHRASIS INEDITIA.

ODBITKA Z KSIĘGI PAMIĄTKOWEJ
dla Prof. Dra LUDWIKA ĆWIKLIŃSKIEGO.

LWÓW 1902.

NAKŁADEM AUTORA.

1. Związkowa Drukarnia we Lwowie.

1550/263

188554

III

CONSTANTINI MANASSAE ECPHRASIS INEDITA.

Eduardi Kurtzii, viri praestantissimi, gratum munusculum, quo quidem Constantini Manassae monodia in obitum Theodoraе, Joannis Contostephani coniugis, (Mon.) et epistula consolatoria ad Joannem Contostephanum (Cons.) continentur¹⁾, etiam in collectaneis nostris nonnulla Manassae opuscula nondum edita delitescere commode admonet; opportunam igitur occasionem captare iuvat, qua materiae pars delibari possit.

Quae nunc promitur pumilionis descriptio, Manassae nomine insignitur in codice Escorialensi *Y — II — 10* (membranae. in 4°, s. XIV) f. 506^r, lemmatis vero auctoritatem firmam ac fidam esse vel sermonis consuetudo cum aliis Manassae scriptis optime congruens evincit. Manassae enim propria sunt vocabula *ἡλικίωσις* l. 6 sq. (Chronic. 5426)²⁾, *θαλασσόβιος*³⁾ l. 18 (Chron. 1052, Exc. Am. II 39, Anecd. Marc. p. 499, 1)⁴⁾, *κατάλευκος* l. 52 (Chron. 1161, 1166. 4756. 6078, Anecd.

1) Vizantijskij Vremennik vol. VII fascic. IV (Petropoli 1900).

2) Editione Bonnensi utor. quam a. 1837 curavit Immanuel Bekker.

3) Similiter Manasses ὑγρόβιος dixit Chron. 3616 et 5032. Accedat τελεματόβιος 4326, tum sensu contrario χερσόβιος 172. Ad eandem compositionis normam redeunt ἀμετροβίος Chron. 6334, ἀπαλόβιος 6692, βραχύβιος 163, λυτροβίος Exc. Am. II 32, μακρόβιος Chron. 4307. 4383. 6331. 6665, Cons. l. 194, ῥυπαρόβιος Chron. 1995. 5289, Cons. l. 129, σεμνόβιος Chron. 2574. 4283, σκληρόβιος Cons. l. 314, τραχύβιος Chron. 6416, τρυφερόβιος 5037, χοιρόβιος 625. 5080. 6126.

4) Excerpta Amatoria ἐκ τῶν κατὰ Ἀρίστανδρον καὶ Καλλιθέαν ἐννέα λόγων R. Hercher post Boissonadum recognovit Erot. Script. Gr. vol. II (L. 1859) p. 555 sqq., Anecdoton Marcianum ab Herchero editum sive Constantini

Marc. p. 498, 9 sq.)¹⁾, λιπαροστέλεχος l. 20 (Chron. 92, Mon. l. 80), ταυτογενής l. 24 cl. 88 (ubi adnotatio critica auctoris usum inlustrat), tum memoratu digna est particularum καὶ γάρ τοι iunctura l. 11 (Chron. 1209. 3457. 3762, Exc. Am. I 7)²⁾, denique conferri possunt l. 19 πλατάνος ὑδρογλή πῆ μὲν οὐρανομήκης et Chron. 6291 ὑπὲρ πλατάνων ὑδρογλῶν μῆκος ὠργυωμένους cl. 191 sq. οὐρανομήκη δένδρα, | πλατάνος ὑδατότροφος et Exc. Am. VI 35 εὐμήκεις ὡς πλατάνους, — l. 24 sq. εὐ ἔχοιεν τῆς τῶν σωμάτων ἀναδρομῆς et Chron. 6290 εὐαύξητον³⁾ ἀναδρομὴν φέροντας τῶν σωμάτων. Nec minus auctoris artem locutiones εὐρύστερος, εὐρυγάστωρ l. 17 et μέτωπον εὐρυμέτωπον l. 43 videntur redolere cf.

α) ἀνθέκαστος, ἀνθάδης Chron. 6517, — ἀνάναιας, ἀνάρχους 5410, ἀνάναξ, ἀποκράτωρ 4707, ἀντόβαπτον, ἀντόχρουν 1163; —

βαρυνυμεῖ, βαρυνπενθεῖ 1331; —

δυσβάτοις, δυσεξόδοις 4070, δυσόδμων⁴⁾, δυσιάτων 1949; —

εὐανθές, εὐφαντον 87, εὐμήκης, εὐοπτος 2226, εὐοπτος, εὐχρους, εὐθριξ 5703, εὐοσμον, εὐσκιόφυλλον, εὐπέταλον 186, εὐοφρος, εὐχροσιάτη, | εὐπάρηος, εὐπρόσωπος 1157 sq., εὐπρόσωπος, εὐπάρηος, εὐχρους, εὐπρεπεσιάτη 725; —

καλλίφυλλοι, καλλίκομοι 89; —

Manassae ephrasin imaginum exhibent 'Memorie dell' instituto di corrispon-
denza archeologica' vol. II (L. 1865) p. 492 sqq.

1) Colorem 'praecandidum' innui oppositionis ratio (οὔτε κατάλευκος οὔτε κατάρκας αἰθιοσιζουσα) docet; perinde κατὰ incrementum adfert in καταμελαίνειν Chron. 4853, κκαταμελανοῦν Cons. l. 231, κατερυθροῦν Chron. 2061 cf. insuper Kurtzsius o. l. p. 8 sq.

2) Hinc Cons. l. 104 equidem καὶ γάρ τοι: pro καὶ γάρ τοι: reponendum esse iudico. Etiam γάρ τοι (l. 73) noster in deliciis habet cf. Chron. 2359. 2606. 3128. 3335. 3850. 3986. 4141. 4164. 4189. 4447. 5265. 6113. 6620, Exc. Am. III 49. 67, IV 71, VI 31, IX 32, Mon. l. 86, Cons. l. 111, Anecd. Marc. p. 498, 29.

3) Formam Lexicographis ignotam vindicant ἀναύξητος, δυσάύξητος, νε(ο)αύξητος, — Chron. 90 εὐαυξής extat, in ephrasi nostra l. 20 ἀναυξής.

4) Forma δύσοσμος occurrit 4895 eademque sermonis ratio recurrit in δυσοσμία 3089, εὐοσμος 72. 186. 2643. 5135, ὄσμη 3591, attamen manum emendatricem 88 καὶ γῆν εὐωδιάζοντα συγκράτοις εὐὸσμίαις cohibet cf. Lobeckius ad Phrynich. p. 89 sq.

μεγαλοπτέρυγες, μεγαλαγκυλοχειλάι 155, μεγαλόψυχος, μεγαλοδωροτάτη 3448; —

μόναρχος, μονοκράτωρ 5423; —

παλιμπετή, παλίνστροφον 3420; —

πρωτόσπορος, πρωτόφντος 3730; —

σεμνότροπος, σεμνόβιος 2574; —

φιλαύτοις, φιλοπαίγμοσι, φιλοκιθαριστρίαις 6046, φίλοινοις, φιλοπότης 2021, φιλόκαλος, φιλόκοσμος 3299, φιλότυφος, φίλαντος 6518; —

χαλκόλιθον, χαλκοβαρή Exc. Am. IX 14.

Quibus exemplis haec apte adjungi possunt:

βαρυδαίμων... και βαρύποτος Mon. l. 20; —

δυσκληρῶν και δυσπραγῶν Chron. 1999; —

λειπόνεως... και λειποναύτης Exc. Am. III 51; —

μοναρχίας... και μονοκρατορίας Chron. 4442; —

σεμνοπρεπεῖς... και σεμνοβίους 4283, tum:

οὐ δυσσεβής, οὐ δύσορκος Exc. Am. I 22; —

τὸ δυσάλυκτον, τὸ δυσδιεξίτητον Cons. l. 287; —

τὴν εὐγενῆ, τὴν εὐπρεπῆ Chron. 5667; —

τὸ καλλιφνές, τὸ καλλίβοτον Cons. l. 69; —

τὸ μεγαλόνονν, τὸ μεγαλόφρον l. 46; —

τῆ πρωτομήτορι, τῆ πρωτοπαθησάση Chron. 341; —

ὡς τρίδουλον, ὡς τριοδίτην 5669. —

b) βίος τρυφερόβιος Chron. 5037;

βλαστὸς κακόβλαστος 4657;

γραφαὶ ἰδιόγραφοι 5147;

δίφρος χρυσόδιφρος 5056;

εὐναὶ μαλακόεννοι 5844;

θροῦς κακόθρους 5523;

κράτωρ Ἀύσονοκράτωρ 3189, αὐτοκράτωρ 2848, μονοκράτωρ 2327, σκηπτροκράτωρ 5178;

μάχη δύσμαχος 5994, ἰσχυρόμαχος 1334.3196, καρτερόμαχος 3712;

μέτρα ἀπειρόμετρα 6034, ταυτόμετρα 3894;

παλάμαι γιγαντοπάλαμοι 4843;

πνοή ἀπαλόπνοος 4123.4871, Exc. Am. III 20;

πόλις μεγαλόπολις Chron. 1685.2349, ὀλβιόπολις 2348.3273, πρωτόπολις 2622.5194.6400;

πρόσωπον σκυθρωπὸν 2085;
 πύργοι εὐπυργοί 2065, καλλίπυργοί 5217;
 σάλπιγξ ἀργυροσάλπιγξ 2334, χρυσοσάλπιγξ 3823.4972;
 στέγη παντοστεγῆς 40;
 στόλος μυριόστολος 1229.2906.3905¹⁾;
 στόνοι²⁾ πολύστονοι 4007;
 στρόφοι πολύστροφοι 3777;
 συμφοραὶ βαρυσυμφορώταται 3413;
 φάρμακον ἀλεξιφάρμακον 3082, Cons. l. 11. 317;
 φρουρὰ πικρόφρουρος Chron. 3925;
 φυλαὶ βαρβαρόφυλοι 5760;
 φύλλα παχύφυλλα 330;
 φυτόν ἀρτίφυτον 2291, — tum:
 δωρεαὶ μεγαλόδωροι 2178;
 ἰσχὺς ὑπερίσχυρος 3568;
 παθήματα ταυτοπαθῆ 2954 sq.;
 πνεῦμα ἀπαλόπνουν 3928³⁾, ἠδύπνουν 3445;
 σύμμαχος δυσμύχητος 4289;
 τοκετὸς δύστοκος 5478;
 χορεῖται καλλιχοροί Mon. l. 4;
 χρῶμα ἄλουργόχροον Chron. 262;
 χύσεις ἀφθονόχυτοι⁴⁾ 6264, λευπτόχυτοι 154⁵⁾;
 Accedunt loci, quibus altera vocis compositae pars repe-
 tatur veluti:

1) Sed 3652 καὶ στόλον ἀνεμόπτερον ἀντίπλου ἀνοιμάζει vix recte codex Fabroti R ἀνεμόστολον suppeditat cf 4065 στόλω μὲν οὖν Φιλιππιὸς χρώμενος ὠκυπέτρῳ cl. 4056 et 6232, ubi epitheto λαϊφόπτερος navis ornatur, quae quidem πολυπλανέων ἀνέμων πτερόν est Macedonio Anth. Pal. VI 70, 3.

2) Sic lego cum R, codice Allatii A et Meursio, non πόνοι cf. 4008 καὶ στοναχὰς βαρυαληγῆς, βλάς πολυστενάχους cl. 3575 στεναγμοὶ βαρύστονοι.

3) Ἀπαλοπλόις pro ἀπαλοπνόις minus recte offerunt A et M(eursius).

4) Adiectivum in Lexicis non reperitur.

5) Sed 43 τότε καὶ τὴν παντόχυτον φύσιν τὴν ὕδατιαν cave χύσειν conicias cf. 144 τῆ τῶν ὕδατιων φύσει (cl. 61 τῆς δὲ ξηρᾶς τὴν φύσιν), unde potius τὴν ὕδατιαν ex τὴν ὕδατιων corruptum esse putaverim, nisi omnino codicis A scriptura τῶν ὕδατιων cum G. Dindorfio (Thesaur. vol. VIII p. 41 B) recipienda est. Neque alterum formae ὕδατιος exemplum Chron. 6294 ὄμβρους βαγδαίους ἀπειλῶν, οὐχ ὕδατίους ὄμβρους offensione vacat, praesertim cum ὕδατινους in R extet.

λογάρχαις, φαλαγγάρχαις Chron. 3589, στρατάρχαι,
 κλιματάρχαι 3594, στρατάρχας, φαλαγγάρχας 3139, χωράρ-
 χας, κλιματάρχας 4367, χωράρχας, σαιραπάρχας 2539;
 ποντογενῆ, χερσογενῆ 400;
 ἐκγόνοις, ἀπεκγόνοις 441;
 βαρύθρονν, ἀγριόθρονν 6009;
 ναυμάχοι, πεζομάχοι 2914, ναυμάχων, πεζομάχων
 3141;
 εὐπύργοις, στεφρόπύργοις 3694, εὐπύργου, στεφρό-
 πύργου 3170¹⁾;
 συντρέχοντες, προτρέχοντες 6593;
 βελεμνοτοξοφόρους, θωρακοφόρους 564 sq., ὄπωρο-
 φόρον, ἀνθεοφόρον Cons. l. 60;
 χρυσοφύλλον, ἀγλαόφυλλον Mon. l. 104;
 ὀξύχειρ, βριαρόχειρ Chron. 3667;
 τυμβωρυχεῖ, τοιχωρυχεῖ 3564, tum:
 ἐθνάρχαι καὶ χωράρχαι 602, (ναύαρχον καὶ στολάρ-
 χην 3646), στολάρχην καὶ στρατάρχην 1239, ταγματάρχας
 ...καὶ... στρατάρχας 571;
 ἐπίβουλος καὶ σύμβουλος 4440;
 ἐπέτρεχε καὶ ἀπέτρεχε Anecd. Marc. p. 497, 11;
 ἀρρητουργοῖς καὶ φανλουργοῖς Chron. 5043;
 πολὺπαις ἅμα καὶ εὐπαις Mon. l. 168;
 τὴν καλλιπτέρυγα, τὴν ἀργυροπτέρυγα l. 84;
 λαβροστομῶν καὶ... κακοστομῶν Cons. l. 309;
 θωρακοφόρους... ῥομφαιοφόρους Chron. 4701. —
 Neque consimilis dictionis analogia voces carent, quas
 opusculi nostri auctor finxisse censendus est:
 ἀρτιμόσχευτος l. 70 (= νεομόσχευτος Chron. 2293 et 5430)²⁾;

¹⁾ Καὶ πάσης πόλεως λαμπρᾶς, εὐπύργου, στεφρόστειχου vulgo legitur,
 optime vero A R στεφρόπύργου praebent cf. 1442 τῆς στεφρόπύργου τοιγαροῦν
 οὕτω ληφθείσης Τροίας, 2482 εἰς Ἰάβενναν, στεφρόπύργου πόλιν, προςπεφευγῶτα,
 4143 τὴν πόλιν τὴν στεφρόπύργου ἂν μὴ θεὸς φυλάξῃ, — adde 178 ὡς πόλιν
 ὄχυρόπυργον πλατεῖαν ἐξαπλώσας, 367 καὶ πρῶτος ἐπενόησε πόλεις ὄχυροπύρ-
 γους, 4930 ὡς πόλιν ὄχυρόπυργον τοῦτον ἐπ' ὄρους στήσαι.

²⁾ Chron. 5430 eodem modo ἀρτίφυτος praebet (ὥςπερ γὰρ νεομόσχευτον,
 ἀρτίφυτον δένδρον), in vicinia alter locus offert (2291 sqq. τῆς εὐσεβείας τὸ
 φυτὸν ἀρτίφυτον ὑπάρχον | ἐφιλονείκουν ἐκ βίξτων πρεμνόθεν ἀνασπάσαι | ὡς κλάδον
 νεομόσχευτον).

βραχύπους l. 25 (cf. ἀελλόπους l. 12 et Chron. 4061, ἀνπιτόπους 5234, ἀργόπους 3559, δασύπους 256, ὀπισθόπους 3711, πιτηνόπους 171.3559.3771.5461, ταχύπους 663, τετράπους 1524):

βραχύσωμος l. 3 (= ταπεινόσωμος l. 8 sq. — Voce γιγαντόσωμος notio contraria expressa est l. 81 et Chr.m. 6289);

ὀλιγομέτωπος l. 15 sq. (cf. εὐρυμέτωπος l. 17.43, Chron. 255¹).

Verum haec hactenus! Restat, ut ipsius opusculi contextus in lucem edatur:

Τοῦ Μανασσῆ κυροῦ Κωνσταντίνου

ἔκφρασις ἀνθρώπου μικροῦ.

Πάλαι μὲν μῦθον ἡγούμην καὶ τερατείαν ἀλόγιστον, ὡς ἄρα ποτὲ μικρὸν ἀνθρωπίσκον Αἴγυπτος ἤνεγκεν καὶ οὕτω βραχύσωμον, ὡς ἐν καλαδίσκῳ κοιτάζεσθαι πέροδικος· νῦν δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τεράστιον εἶδον ἀνθρώπιον καὶ γεγόνασί μοι τὰ βλέφαρα τοῦ ὄραθέντος ἀπαραλόγιστοι μάρτυρες· οὕτω δὲ ἦν ὀλίγον ἀνθρώπιον τοῦ σώματος τὴν ἀνάβυσιν, ὡς καὶ κράμβης εὐγενοῦς εἰς ἡλικίωσιν λείπεσθαι. 5

Τὸ μὲν οὖν ὄλον γένος ἀνθρώπων εὐρίσκεσθαι ταπεινόσωμον, ὁποίους εἶναι τοὺς ταῖς γεράνοις ἀντιπαλαμιωμένους Πυγμαίους ἰστόρησαν ποιηταί, οὔτε ἄλλως καινὸν καὶ ἠ αἰσθησις δείκνυσι. 10 Καὶ γὰρ τοι καὶ ἐν τοῖς ἵπποις Ἀθήριος μὲν ἵππος γὰρος καὶ ὑψαύχην καὶ φρυακτίας καὶ ἀελλόπους καὶ σθεναρὸς καὶ τὴν ὄπλην καρτερὸς, ἵππος δὲ Σκύθης ταπεινὸς τις καὶ ἀγεννὴς καὶ τὴν ὄπλην ἀπαλὸς καὶ τὸ ὄλον εἰπεῖν-εἰδεχθῆς καὶ χαμαιζηλος· ἀλλὰ κἀν τοῖς βουοῖ βουῖς μὲν Κύπριος λεπτὸς καὶ ὀλιγομέτ- 1

¹) Nova nigrescendi significatione praeterea usurpatur αἰθιοπίζειν l. 49 et 52 sq. Aethiopicum sermonis genus designat Heliodorus Aethiop. X 39 (cf. Lobeckius Rhematic. p. 482), alteram notionem a Manassa effectam esse probat l. 49 αἰθιοπίζων ὅτιον τὴν χροιάν cf. Eustathius Hysm. IV 13 μέλαν οὐ κατ' Αἰθίοπα κατεχρώσθη τὸ πρόσωπον. Exemplo quadamtenus auctores praeiverunt, qui voci αἰθίοψ nigri vim subiecerant (cf. Meleager Anth. Pal. VII 196, 4, Achilles Tattius IV 5, Suidas s. v. αἰθίοψ vol. I 2 p. 25, 14 Bernh.). Qua ratione l. 53 Indorum color in contentionis iudicium vocetur, explanat Achilles Tattius III 9 μέλανες δὲ τὴν χροιάν, οὐ κατὰ τὴν τῶν Ἰνδῶν τὴν ἄκρατον, ἀλλ' ὅτιος ἂν γένοιτο νόσος Αἰθίοψ. Manassae Indi sunt μελανοχρῶτες Chron. 1369, κελαινοχρῶτες 1374, quibus locis accentum in tertium gradum syllabarum (cf. Lobeckius Paralip. p. 255) propter metri politici leges recedere non posse obiter moneo.

ωπος και κέρασ ἀμα και χροιάν δυσειδής, βοῦς δὲ ὕδωρ πίνων
 Νειλῶν εὐρύστερνος, εὐρυγάστωρ, ὑψικερως, εὐρυμέτωπος. Ἐὼ
 λέγειν δελφίνας θαλασσοβίους και ὅσον ἄλλο φῦλον τὴν ἄλμην
 περιπολεῖ, ἀλλὰ και πλάτανος ὑδροηλή πῆ μὲν οὐρανομήκης εὐρί-
 σκεται και λιπαροστέλεχος, πῆ δὲ ταπεινή και ἀναυξής και περι- 20
 γειος, ἐφίκοιτο δ' ἂν αὐτῆς και παιδίσκος ἔτι βρεφοκοιμούμενος. "Ολον
 μὲν οὖν ἔθνος ἀνθρώπων περὶ τὴν ἡλικίαν ἡμαρτημέον και
 ἔγνω ἢ φύσις και οἶδε τὸ πάθος, και οὐ πάντι τοῦτο καινόν· ἂν δὲ
 τιτι πατῆρ μὲν και μήτηρ και εἴ τινες ἄλλοι ταντογενεῖς εὐ ἔχοιεν
 τῆς τῶν σωμάτων ἀναδρομῆς, αὐτοὺς δὲ βραχύπους γένοιτο και 25
 μικροσκελής και-τὸ ὕλον εἰπεῖν-βρεφώδης πᾶσαν τὴν σύμπηξιν,
 τοῦτο ἀμβλωμα φύσεως, τοῦτο ἀπότευγμα, τοῦτο τεράστιον. Τοιοῦ-
 τόν τινα μικρόν ἀνθρωπίσκον και ἡ νῆσος ἡνεργε Χίος και ἡμέχθη
 τὸ τέρας ἐπὶ τὴν Βύζαντος και διῆγεν ἐν βασιλείοις. Και ἦν
 ὄχλος περὶ αὐτό, συντρεχόντων και ἰστοροούντων και ἀπολαμβάνόν- 30
 των ἐν μέσῳ και θελούντων αὐτῷ προσλαλεῖν. Και ἦν τὸ ἀν-
 θρώπιον ἐν μέσοις ἐκείνοις ὡς γίννος μικρὸς ἐν ἵπποις εὐγενέσιν
 Ἀρῶαβικοῖς· οὕτω δαιμόνιος ἦν ἡ βραχύτης, οὕτως ἄλλοφυῆς ἡ
 μικρότης. Ἐκεῖ τοῦτο καγὼ κατεῖδον και ἐξιστόρησα και εἶχεν
 οὕτω τὰ κατ' αὐτό· περιέκειτο μὲν ἐπίκρανον ἱκανῶς ἔχον μεγέ- 35
 θους και τηλικούτον ὡς ὑπὲρ ἡμῶν σχεδὸν τῆς ὅλης αὐτῷ τοῦ
 σώματος ἀναβάσεως· και ἦν, ὡς ἔοικε, τοῦτο τὸ δώρημά τινοσ τῶν
 εὐγενεστέρων ἀστῆῖσμα μελαντέρα τῷ ἐπικράνῳ χροιά και πυκναὶ
 περὶ αὐτό αἱ ῥαφαὶ· και εἰς ὕψος ἴσον ἀνέβαινεν οὔτε πλατυνόμενον
 ἐπὶ πλέον οὔτε πυραμιδούμενον. Τὰ δὲ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῷ ἀν- 40
 θρώπῳ μέχρι μηρῶν πολλῶ τὴν τῶν κάτω μερῶν ἰσχνότητα και
 μικρότητα ὑπερέβαινε· μέλαινα κόμη, ἀμφιλαφῆς ἡ κόμη, τὸ μῆκος
 μετρία· περιφερῆς κεφαλή· μέτωπον εὐρυμέτωπον· ὄφρυς λασία·
 μέλανες ὀφθαλμοί· ὀρις τειανῆ και ὡσεὶ ῥάβδος εὐθεία και ἀδρο-
 τέρα τοῦ δέοντος· εὐρεῖς οἱ μυκτῆρες και ἐλευθέρωσ πρὸς τὴν 45
 πνοὴν ἀνεώγατο· ἡ παρὰ τὸ χεῖλος θριξ πολλῆ και λασία· τὸ χεῖ-
 λος σαρκῶδες· πώγων δασύς, οὐ τειανόθριξ οὐδὲ καθειμένος εἰς
 βάθος, μᾶλλον μὲν οὖν κεχυμένος εἰς μετριώτερον πλατυσμόν·
 μελάντερος ὁ πώγων και αἰθιοπίζων οἶον τὴν χροιάν· τὸ πρόσω-
 πον ἐφῶντιδωτο· τὴν ἐπιδερμίδα εἶχε ῥυσσίην, οὐκ οἶδα εἶτε τοῦ 50
 χρόνου τοῦτο βιασαμένον εἶτε και οὕτως εἶχεν ἀπὸ βρέφους εὐθύς
 ἡ χροιά τοῦ προσώπου οὔτε κατάλευκος οὔτε κατάκρας αἰθιοπί-
 ζουσα, ἀλλ' ἡ κατὰ τοὺς Ἰνδῶν λευκοτέρους ἡ ὁποῖον ἂν τὸ πρός-

ωπον ἄνθρωπος ἔχει πολλοῖς ἡλίοις συγγυμνασθεῖς· σιμὸς ἀσκήν, 55
 μικρὸς δὲ ἀσκήν, οὐκ ἀνεστηκῶς οὐδὲ ὄρθιος, ἀλλ' οἶον ὑπὸ τοῦ
 βάρους τῆς κεφαλῆς τυραννόμενος καὶ σφιγγόμενος· ὦμοι στενοί,
 ὁ δ' εὐδώνυμος καὶ γυρὸς· βραχίων ὀλίγος· πῆχυς βραχύς· δάκτυλοι
 σαρκώδεις καὶ τετανοί, σκληρόδερμοι δὲ καὶ παχεῖς καὶ οἴους ἂν
 ἔχει βοηλάτης καὶ σκαπανεύς· μηρὸς ἰσχνὸς καὶ μικρὸς, βλαισὸς δὲ
 μηρὸς, 'παλαιστιαῖος' ἂν εἴποι τις "Ὀμηρος· γόνυ δὲ ἢ οὐδαμοῦ ἢ 60
 κεκρυμμένον καὶ δυσδιάγνωστον" καὶ δεύτερος δὲ μηρὸς διεφαίνεται
 βλαισὸς καὶ αὐτός, τοιοῦτον τοῦ πρώτου λειπόμενος, ὅσον ἂν καὶ
 χειρὸς ἀνθρωπίνης καρπὸς λείποιο πῆχυν· καὶ ἐνταῦθα ἦν τὸ
 τεράστιον· ἐγγροῦτο γὰρ ὁ μηρὸς καὶ εἰς τόξου σκαμβότητα ἐκλίνε·
 κνήμη λεπτή· σκέλος μιμρὸν, εἶπες ἂν ὡς τηλικόν· ἔχει καὶ γέρα- 65
 νος· ἔφερε δὲ καὶ ῥάβδον ἐν τῇ χειρὶ καὶ ταύτη τὰ πολλὰ ὑπηρεί-
 δετο, καὶ οὐκ ἀπεικὸς μὲν ἦν, ὅσα καὶ ποσὶ τῇ ῥάβδῳ χρῆσθαι
 τὸν ἄνθρωπον· οὐ γὰρ τὸ σκέλος ἦν αὐτῷ εὐπαγές οὐδὲ ὁ μηρὸς
 κραταῖος οὐδὲ στερόν· τὰ σφυρά, ἀλλὰ τοιοῦτον ἦν τὸ φαινόμενον,
 ὡς εἴ τις ἀρτιμοσχεύτοις λύγοις καὶ ἀρτιφύτοις βίβρος οἰκίας πιστεύ- 70
 σειεν. Ἐγὼ δὲ εἶδον τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀνατείνοντά ποτε τὴν
 ῥάβδον τὴν ἐν χερσὶ καὶ εἰς μάχην τινὰς προκαλούμενον, ἦν
 γὰρ τοι καὶ φιλοπαιγμων, εἴ τινας εὐρίσκοι συμπαίστορας), καὶ
 ὅμως ἀκινδύτως ἰστάμενον· εἶδον δὲ αὐτὸν καὶ τισὶ τῶν προσπαι-
 ζόντων ἐμπικραίνόμενον καὶ τοῦτο ἐκεῖνο τὸ τῆς παροιμίας εἶπον 75
 ἐπ' ἔμαντόν· ἔστι κὰν μύρμηξι χολή· "Ἦκουσα δὲ καὶ λαλοῦντος
 αὐτοῦ καὶ ἐδόκει μοὶ ποθεν ἀπὸ βάθους ἀναβαίνειν ἢ λαλιὰ καὶ
 ὑπόφελλος· οὕτως ἦν ἀμαυρὰ καὶ ἀμφίβολος· συνέσεως δ' οὐκ
 ἦσαν μετέχοντα τὰ λεγόμενα καὶ ἦν ἐκεῖνος τοῦτό γε τὸ μέρος ἀλώ-
 βητος. Τὸ μὲν οὖν ὅλον τοῦ σώματος ἀναβάσιμον γόνατος ἂν 80
 ὑπερεῖχεν ὀλίγον οὔτε γιγαντισώμου τινὸς ἀνθρώπου καὶ ὑπερήλι-
 κος οὔτε γίννου καὶ μειρακίσκου καὶ μηδὲ μύκητος πλεον τῆς γῆς
 ἐξανέχοντος, ἀλλ' ἄνδρός, ὃν ἡ φύσις δεινῶς συνεπέξαστο· τὰ δ'
 ἀπὸ κεφαλῆς αὐτῷ μέχρι τῆς ῥάχυνος προσεκεκύφει καὶ ἦν προ-
 τενής. Ἐλέγετο δὲ καὶ ταῦτα, αὐτὸν τοιοῦτοις μηροῖς διοικούμενον, 85
 τοίοις δὲ σκέλεσι χρώμενον ἀπόδημον στέλλεσθαι καὶ πόλεις πε-
 ριπολεῖν καὶ περιέρχεσθαι ἄστεα εὐρίσκεσθαι τε ποριστικὸν καὶ
 εὐμήχανον· εἶναι γὰρ κηδεμονικὸν καὶ φροντιστὴν τῶν αὐτογενῶν
 καὶ ζημίαν ἡγεῖσθαι τὸ οἰκουρεῖν. Γέγραπται δὲ μοι τὸ πᾶν περὶ
 τὸν ἄνθρωπον δρωῖμα, ἐμοὶ μὲν εἰς παίγνιον, ἄλλοις δὲ εἰς γνῶσιν 90
 οὐ μὴ τεθέανται.

Ad notatio critica: 5 ἀνθρώπων] codicis scripturam detritam et evanidam secundum litterarum vestigia redintegrare studui; idem valet de ἀπο τῆς l. 40 et μειρακίσκου l. 82 || 6 εὐγενοῦς] expectatur ἀγεννοῦς (vel εὐτελοῦς) cf. Chron. 6342 sq. καταφρονοῦντες Μιχαὴλ ἄντικρυς ὡς ἀνίμου | κράμβης ἀφύλλου γηραιῶς, ἥδη διεξέβουκνίας || 7 λείπεσθαι] inc. f. 506^v || 10 ποιηταί] inde ab Homero (Il. III 3 sqq.) || 11 Ἀράβιος] in Ἀράβιος mutare noli cf. Chron. 984. 3896. 5652. 5661. 5764. 5872. 5882. 5953 et infra l. 33 Ἀράβιοις || 12 φρουακτίας] signo / in margine notatur (cf. Chron. 5461 ἵππος ὑψαύλην, εὐσαρκῆμος, πτηνόπους, φρουακτίας cll. 3409. 3708. 5946. Ad eandem rationem apud Manassen redeunt ἀγαλματίας Chron. 6689 et Exc. Am. VI 35, βρουχητίας Chron. 4445. 4682, κυματίας 5523. 6284. 6459, μυκητίας 6483 et Exc. Am. I 16, ὀρητητίας Chron. 1859. 3596, Anecd. Marc. p. 498, 13, τολημητίας Exc. Am. IV 56, τραυματίας Chron. 4615, τρουφητίας 6692, γασματίας 4663. 6658 cf. etiam ἀνθρακίας Chron. 1123. 4756, βδελαγμίας 4198, γυναικίας 588, γυναικοπροσωπίας 612, ἐκτομίας 2136, Σηλυδρίας 594, Σλαδίας 5702, μαστιγίας 2869, τομίας 4679. 5632, σφαδαίας 663. 4351) || 32 γίννος] γίννος || 33 Ἀράβιοις] cf. ad l. 11 || 37 ὄρωμα τινός] 40 ἀπό τῆς] cf. ad l. 5 || 42 ὑπερέβαινε] inc. f. 507^r || 43 ὄφρυς] 44 βᾶβδος] properispomenon ter traditum (cf. l. 66 et 72) Manassae reliqui cf. Thesaur. vol. VI p. 2316 C || 50 ἐρσλήν] duplex σ comparet praeterea Chron. 4333 et 4524 || 54 συγγυμνασθεῖς] ἐγγυμνασθεῖς; cf. Anecd. Marc. p. 498, 31 πολλοῖς ἡλίοις ἐγγυμνασθεῖν et Exc. Am. IX 84 ἐγγυμναζόμενοι βολαῖς καυσώδεσιν ἀμέσως. Verbum simplex habes Chron. 5445 φωτὸν γὰρ ἀνεμοστροφῆς καὶ γυμνασθεῖν ἀνέμοις || 57 ad γυρός nota marginalis / pertinet cf. Homerus Odys. XIX 246 γυρός ἐν ὄμοισιν || 60 τις Ὅμηρος] = ποιητής τις, siquidem Homerus voce παλαιστικῶς non utitur cf. Anecd. Marc. p. 495, 18 εἶπεν ἂν τὴν ὀπώραν ποιητὴς κροκογίτωνα (quae vox Lexicis accedat); — nescio tamen an corruptela (προσφόρος vel ἀροδίως pro Ὅμηρος) agnoscenda sit cf. Chron. 4319 ἐκ τῆς ἀσπίδος ἐχθὴνα, προσφόρος ἂν τις εἶποι cll. 2023 εἶποι τις ἂν δικαίως, 3761 ἀκρίδα μυριόπτερον εἶποι τις ἂν εὐστόχως, 5532 εἶποι τις ἂν οὐκ ἀφουῶς, ἀλλ' οὐδ' ἀχαριτότως || 65 κνήμη] κνήμη || 70 ἀρτιμοσχεῦτοις λόγοις] cf. Homerus Il. XI 105 Ἴδης ἐν κνημοῖσι δίδη μόσχοισι λύγοισιν. Eorum igitur Manasses sententiam est secutus, qui μόσχοισι pro adiectivo haberent. Ceterum nota marginalis σημείωσαι (p. compend.) ad nostram phrasin videtur spectare || 73 φιλοπαίγμων — συμπαίστορας] neque φιλοπαίγμων neque συμπαίστορας necessario requiritur cf. a) φιλοπαίγμων Chron. 6046, Mon. l. 149, ὀρχηστοφιλοπαίγμων Chron. 627, — παίκτης 1924. 6495, συμπαίκτης 5034. 5266; — b) συμπαίστωρ 761. 1722, παίστρια 2028 || 73 ἰστάμενον] ἰστάμενος || 76 ἔστι] ἔνεστι reliqui proverbii testes suppeditant, sive καὶν (Zenobius III 70, Diogenianus IV 49 cl. I 12, Apostolius VII 18, Scholiastes ad Aristophan. Av. 82 et Vesp. 352, Suidas s. v. ἔνεστι vol. I 2 p. 252, 11 et s. v. σέρφος vol. II 2 p. 719, 12, Cramerii Anecdota Paris. vol. I p. 397, 3) sive καὶ (Palladas Anth. Pal. X 49, 1, Gregorius Cyprius II 35, Eustathius ad Homer. Od. IX 329 p. 1599, 37) sive καὶν (Macarius III 81) offerunt || 77 καὶ inc. f. 507^v || μοι ποθεῖν || 82 <μειρα> κρίσκου litterarum ductus videntur significare || μὴδὲ || 85 καὶ ταῦτα, αὐτὸν] αὐτὸν καὶ ταῦτα (melius vero καὶ ταῦτα glossematis speciem habere statuas) || 86 τοιοῖς δὲ] τοιοῖςδε || 88 αὐτογενῶν] eodem modo Aeschylus

Suppl. 9 voci αὐτογενής cognati vim subiecit, Manasses autem procul dubio formam ταυτογενής usurpavit aequae ac Chron. 5947.6603, Exc. Am. II 36 (quamquam αὐτογενεῖς Chron. 6603 editio Meursiana exhibet) cf. insuper ταυτάιμος Chron. 6123 et ταυτοπάτωρ 6396, tum ταυτόζηλος 3285, ταυτόθυμος 2234, ταυτόμετρος 3894, ταυτοπαθής 2954 et Exc. Am. V 18, ταυτόσπορος Chron. 6325 et 6532 (αὐτόσπορον et αὐτόσπορος M, — at cf. 6123 ταυτάιμοι καὶ τῶν αὐτῶν σπερμάτων ell. 2090.2473; 3834), ταυτοστεγής 433, ταυτόστεγος 6553 (αὐτοστέγους R) ell. ταυτογνωμονεῖν 2282 (αὐτογνωμονοῦντα R et M), ταυτοπάθεια 3635.

Cracoviae.

Leo Sternbach.

